

KUIFHOENKRIEL VAN LASNE

TEKST & FOTO'S LASNE: SIGRID VAN DORT

... waarom makkelijk doen als het moeilijk kan... worstelen sinds 1980

...EN DE AUGSBURGER (NEP) BEKERKAM HOENDERS & KRIELEN

Kuifhoenkrieltje van Lasne Huppée de Lasne

(voor Nederlanders, spreek uit: lanne, de 's' weglaten en een dunne 'n')

Het was Jacques Hanotier die aan de wieg stond van dit wonderlijke hoentje. Hij bedacht een hoentje dat een aantal eigenschappen combineerde in uiterlijk en ook in eierlegkunsten. De Kuifhoenkrieltje van Lasne is vernoemd naar de plaats Lasne in Waals-Brabant waar Jacques en zijn vrouw Monique woonden.

Het moest een hoentje worden met de eigenschappen van een Fauvist in de Levenskunsten en daarmee de lijst aanvullen van de Waalse hoenterrassen.

Onderhand zijn we dertig jaar verder en het was op de Nationale in Ranst dat mijn aandacht getrokken werd door een rijtje 'gekke kippen' qua samenvoeging van uiterlijkheden die op de afdeling Erkenningen stond.

De schuwe beesten lieten zich maar met moeite fotograferen waardoor ik een official vroeg te assisteren, oftewel zich vrijwillig onderwerpen aan de poten van een nogal defensief ingesteld Kuifhoenkrieltje haantje van Lasne.

Met een aantal foto's ben ik er niet, van zo'n kip wil ik dan wel wat meer weten, waarom bestaat deze kip eigenlijk? Wat was het grondplan van de créateur zo'n kip te maken? Pierre Sadaune een Nederlands sprekende Waalse keurmeester wilde mij wel helderheid verschaffen over dit wonderlijke kuifkrieltje-hoentje en hij stuurde me e.e.a. aan informatie op. Het is geen enorm tot de verbeelding sprekend verhaal, want niet elke kippenfokker streeft hoogstaande hoentje ideeën na als het gaat om een Mythe, maar toch de moeite waard met u te delen want alles heeft tenslotte een oorsprong.

*Titelpagina:
Làsne kuifkriehaan.*

Links: Làsne kuifkriehaan en -hen.

Midden: Làsne kriehen.

Onder: isabel goud in de hals van de hanen.

Oorsprong

Jacques Hanotier (wetenschapper, evenals zijn vrouw), een groot kenner van de erfelijkheden van hoenders, waarover hij ook een werk geschreven heeft in 1999 'Eléments de Génétique à l'Usage des Petits Eleveurs de Poules', wilde dus een optisch blauwe kip die niet zou uitsplitsen in zwart, splash en blauw zoals bij de 'gewone' blauwen, maar eentje die 'altijd blauw' zou zijn.

Vanzelfsprekend kwam hij zo bij parelgrijs terecht wat zelf-blauw want fokzuiver in kleur is. Zoals parelgrijs heel slim in het Engels heet 'self blue' heet, naast 'lavender'. Een kniesoor die zeurt over de tint die ook bij de gewone blauwen voorkomt. In oorsprong heette die kip dan ook 'Blue de Lasne'.

Herve x Ukkelse...

Jacques begon met een zwart Hervehoen en een porseleine Ukkelse Baardkriel. Omdat isabelporselein ook porcelaine heet in het Frans kan aangenomen worden dat de Ukkelse isabelporselein was (parelgrijs porselein) gezien de kleur van de Lasne.

In de eerste generatie waren de nakomelingen uit deze kruising nagenoeg zwart maar allen droegen één dosis parelgrijs uit de Ukkelse en in meer of mindere mate pootveren wat er vlot uit te fokken is. De baard is er ook vlot af maar dit kan problemen geven bij de kinlellen welk probleem perfect is opgelost.

Bij het intelen van de eerste generatie was 25% van de nakomelingen parelgrijs in het zwarte verendeel en isabel in het gouden en roden verendeel. Meer een soort van parelgrijs isabel goudhalzig en dat gehusseld.

Nog altijd is te zien dat er flink wat goud in de dieren zit, sommigen zijn parelgrijs met opgebleekt goud (isabel goud) in de hals. Zonder parelgrijs waren ze zwart goudhalzig geweest op het moment. Hennen laten minder snel goud zien want die zijn door hun hormonen sneller 'zwart' dan hanen, dus effen parelgrijs als dat kleur-gen erin zit.

... en een kuifje erop

Om een stukje originaliteit toe te voegen, kruisten ze een Kuifhoenkriel in. Dit ornamentale kuifje zou behouden kunnen blijven bij de doorontwikkeling omdat kuif (Cr) een dominante eigenschap is. Met het kuifhoen inkruisen kregen

Kuifkrielhaan Lásne. Het is heel moeilijk om de afgesproken kamvorm: enkele kam tot 4e kamdoorn, zich daarna splitsend, te verkrijgen...

ze ook de duplexkam en de verhoogde neus in de creatie.

Bij het verder vermenigvuldigen zagen ze een bladerkam ontstaan die wat leek op die van de Siciliaanse buttercup. In het artikel van Karl Losson wordt melding gemaakt van een buttercup vormige kam welke maar bleef terugkomen in allerlei verschijningsvormen.

De volle kuif van het kuifhoen reduceerde tot een gedistingeerd kuifje.

Naast de bijzondere combinatie van uiterlijkheden heeft de Lasne nog een eigenschap. Dat is het leggen van groene eieren. Deze eigenschap werd betrokken van de Araucana van René Dulieu. Omdat de eigenschap voor groene eieren een dominante is hoefde de Araucana maar eenmalig ingekruist te worden.

Het type van de Lasne lijkt erg op dat van het Hervehoen, iets dat mooi uitgeselecteerd is met de andere voorvaders in gedachten. De Lasne heeft naast een kuifje, witte oren, een rode gedeeltelijke bekerkam (niet te vergelijken met de Buttercup wèl met het Augsburgs hoen) ook nog de parelgrijze kleur.

Waarom makkelijk doen...

Het komt dikwijls voor dat men een hoen fokt met bepaalde eigenschappen die men wel mooi vindt maar waarbij niet gekeken wordt, of daar later pas achter komt, of die eigenschappen wel uniform vererven zodat er een standaard op geschreven kan worden.

De meest bekende eigenschap als voorbeeld hiervan is de fokkerij van blauw. Blauwe kippen zijn niet fokzuiver voor die kleur. Fokzuivere blauwe kippen zijn namelijk vuilwit of splash. Om een blauwe kip te krijgen moet je dus kruisen met blauw of zwart. Door regeltjes in het kippentoonstellingswezen kun je de blauwen en de zwarten wel gebruiken voor de tentoonstelling maar de splash dieren moet je thuislaten. Je kunt daar wel mee fokken want elke kip uit splash x zwart is blauw, geheel nutteloos zijn die splash dieren niet, dus die hoeven niet als 'afval' beschouwd te worden. Afval is in de kippenfokkerij altijd iets waar ethisch over nagedacht moet worden omdat het wel levende wezens zijn en geen dingen of 'materiaal'.

Als oplossing voor dat uitsplitsen van blauw kun je hiervoor kiezen voor parelgrijs, ook een grijstint, wat wel fokzuiver, dus uniform vererft.

Van de twee haantjes die in Ranst stonden voldeed er niet eentje aan, ze waren bij benadering de besten waarop moest worden toegegeven op de kleur.

Kamprobleempjes Lasne

Bij de Lasne schijnt er een probleem te zijn met de kam. Al jarenlang en het lijkt hetzelfde probleem te zijn als wat men sinds 1880 (!) heeft op het Augsburgse hoen.

Die kam is nogal een vreemd ding als je er goed naar kijkt.

De kam van de Lasne lijkt op een bekerkam zoals op de Siciliaanse Bekerkam/buttercup waarvan de voorkant begint als een enkele kam, welke volgens de standaard na 4 kam punten zich moet splitsen in 2 enkele kammen, maar gezien de oorsprong van de Lasne is het niet een bekerkam zoals op de Siciliaanse bekerkam.

De kam van de Lasne lijkt een fokonzuivere tussenvorm te zijn tussen enkele kam en duplexkam, wat ook bij het Augsburgse hoen het geval blijkt te zijn (kruising La Flèche met enkelkammige Lamotta).

Door de kruising met het Kuifhoen (na Herve x Ukkelse = beiden enkele kam) is het gen voor duplex kam (dubbele V kam) in de Lasne terechtgekomen.

$D^{\wedge}V$ is een dominant gen (t.o.v. enkele kam $d+$) dat zich ook laat zien als het fokonzuiver aanwezig is door een splitsing van de kam op welk punt dan ook.

Het Kuifhoen heeft, net als de La Flèche, Houdan, Crèvecoeur, Sultan en Breda de V-vormige kam wat ook wel de tweehoornige kam of bladerkam (Houdan) genoemd wordt. Al deze kammen zijn duplexkammen die het symbool $D^{\wedge}V$ hebben gekregen. De kam van de Siciliaanse bekerkam/buttercup is echter een geheel andere kam ook al bestaat die twee delen. Deze kam wordt aangeduid met $D^{\wedge}c$.

In $D^{\wedge}c$ wordt de c met een kleine letter geschreven omdat de bekerkam recessief is t.o.v. de V-kam. De volgorde van dominantie is dus: $D^{\wedge}V > D^{\wedge}c > d+$ wat enkele kam is.

Kuifhoenkrielhen van Lásne, zo mogelijk nog moeilijker te fokken vanwege de fokonzuivere toestand van deze kam.

Nep-bekerkam

Er wordt in zowel de Lasne als de Augsburgse een soort van bekerkam nagebouwd door de fokonzuivere kruising tussen $D^{\wedge}V$ x $d+$. Dit leidt natuurlijk tot talloze verschijningsvormen waar geen touw aan vast te knopen is. De theorie bij de Augsburgse dat de kam uitsplitst in de bekende 25-50-25 verhouding, houdt geen stand omdat er meer kamveranderaars vastzitten aan de genoemde combinatie namelijk ook het formaat van de kam. $D^{\wedge}V$ geeft in fokzuivere staat een kamverkleining, waardoor de kam verkleind en geconcentreerd wordt in twee hoorntjes of een klein bladerkammetje zoals op de Houdan. Echter, wanneer $D^{\wedge}V$ fokonzuiver is, bijvoorbeeld door een kruising met enkele kam, dan vindt deze verkleining juist niet plaats.

Het zal dus zo moeten zijn dat de Lasne een breed palet aan kamvormen laat zien waarbij het een 'grote gok' is dat er een voor de Lasne standaardmatige kamvorm uitkomt.

In die standaard is een extra moeilijkheid ingebouwd, dat de fokonzuivere kam ook nog eens na de vierde kamtand, of zo'n beetje halverwege pas mag splitsen. Kennelijk is deze intermediaire (uitsplitsende) variant het meest gezien ooit om dit zo vast te leggen, of het was een kwestie van smaak.

De échte Siciliaanse bekerkammen.
Foto's en dieren van: *Giuseppe Tasso (It.)*

Referenties:

- R.G. Somes, Jr. 1991, J. Hered: 169-172, Duplex Comb in Chicken: A multi-allelic trait.
 R.G. Somes, Jr. 1991, J. Hered: 172-174 Some observations on High Cavernous Nostrils in the chicken.
 Bateson W and Punnett RC, 1905. Experimental studies in the physiology of heredity. Poultry Repts Evol Comm Roy Soc 11:99-119.
 Bateson Wand Punnett RC, 1908. Experimental studies in the physiology of heredity. Poultry Repts Evol Comm Roy Soc IV:18-35.
 Davenport CB, 1906. Inheritance in poultry. Carnegie Inst Washington Publ 52:1-136.
 Hurst CC, 1905. Experiments with poultry. Repts Evol Comm Roy Soc 11:131-154.
 Hutt FB, 1941. Genetics of the fowl: 15. Multiple spurs, a mutation linked with duplex comb. J Hered 32:356-364.
 Hutt FB, 1949. Genetics of the fowl. New York: McGraw-Hill; 87-88.
 Hutt FB and Lamoreux WF, 1940. Genetics of the fowl: 11. A linkage map for six chromosomes. J Hered 31: 231-235.
 Hutt FB and Mueller CD, 1943. The linkage of polydactyly with multiple spurs and duplex comb in the fowl. Am Nat 77:70-78.
 Punnett RC, 1923. Heredity in poultry. London: Macmillan; 94-98.
 Somes RG Jr, 1986. Multiple alleles at the duplex comb locus of the domestic chicken. Poultry Sci 65(Suppl 1)129

De praktijk laat echter allerlei variaties zien, zoals bijv. op de Augsburger waarbij de kam zich moet splitsen na de tweede kamtand.

Dit is natuurlijk verschrikkelijk 'moeilijk' doen en het grootste deel van de dieren bij wie zo'n kam verlangd wordt zal niet de 'standaardmatige' kamvorm laten zien.

Dan is het mogelijk om zo'n hoen allerlei andere interessante eigenschappen toe te dichtten om zodoende het 'afval' (door gebrek aan kennis) nog enig nut te geven, als een fraai uiterlijk, een lekkere bout of de eieren. Maar deze manier van fokken kan eerder gezien worden als het spreekwoordelijke 'dweilen met de kraan open', waarvoor ik hierbij mijn excuses geef mocht dit arrogant mijnerzijds overkomen wat dus absoluut niet de bedoeling is.

Kennis omtrent de vererving van de kamvormen bestaat sinds 1905, (Bateson & Punnett, Hurst), 1906 (Davenport), 1923 (Punnett), en ook op later datum zijn onderzoeken gedaan naar de vererving 1940, Hutt & Lamoreux, 1941, 1949, Hutt, 1943, Hutt & Mueller, 1986, Somes, 1991, Somes Jr.. In 1991 bewees R.G. Somes Jr. het bestaan van D^c dat de bekerkam een ander allel was dan de duplex V-kam op hetzelfde gen D. Het gen 'D' voor duplexkam heeft dus 3 allelen (D^v, D^c en d⁺)

Fokonzuiver en dan toch vastgesteld volgens een standaard... pfffff

Buiten het uitsplitsen van de kamvormen van de Lasne (èn Augsburger) als bewijs voor het fokken met een fokonzuivere kamvorm is er nog een bewijs dat dit gebeurt.

Namelijk de vorm van de neus.

Alle fokzuivere D^v (tweehoortjeskam) rassen hebben een hoge neus (La Flèche, Crèvecoeur, Breda, Kuifhoen, Sultan en Houdan met het bladerkammetje). De Siciliaanse bekerkam heeft echter normale slit-neusgaten en een duplex kam.

De verhoogde neus staat niet in relatie tot de duplex V-kam. Bij een kruising tussen een kuifhoen met hoge neus x enkele kam met slit-neus blijkt dat de verhoogde neus recessief is. De Lasne was dus al vlot de hoge neus kwijt. Tenzij die nog als een tussenvorm af en toe opduikt maar dit gaat dan gepaard met een verkleinde kam!

Aangenomen kan worden namelijk, dat de kamreducerende eigenschap van D^v wanneer dit fokzuiver is ook effect heeft op de vorm van de neusgaten.

Was de bekerkamachtige kamvorm van de Lasne (en Augsburger) betrokken uit een Siciliaanse bekerkam, dan was de verhoogde neus blijven bestaan bij een kruising met een kuifhoen (D^v) want Somes toonde aan dat bij een kruising tussen D^v x D^c de verhoogde neus dominant vererfde! Dit gebeurde ook in een kruising bij de F1 onderlinguit deze combinatie.

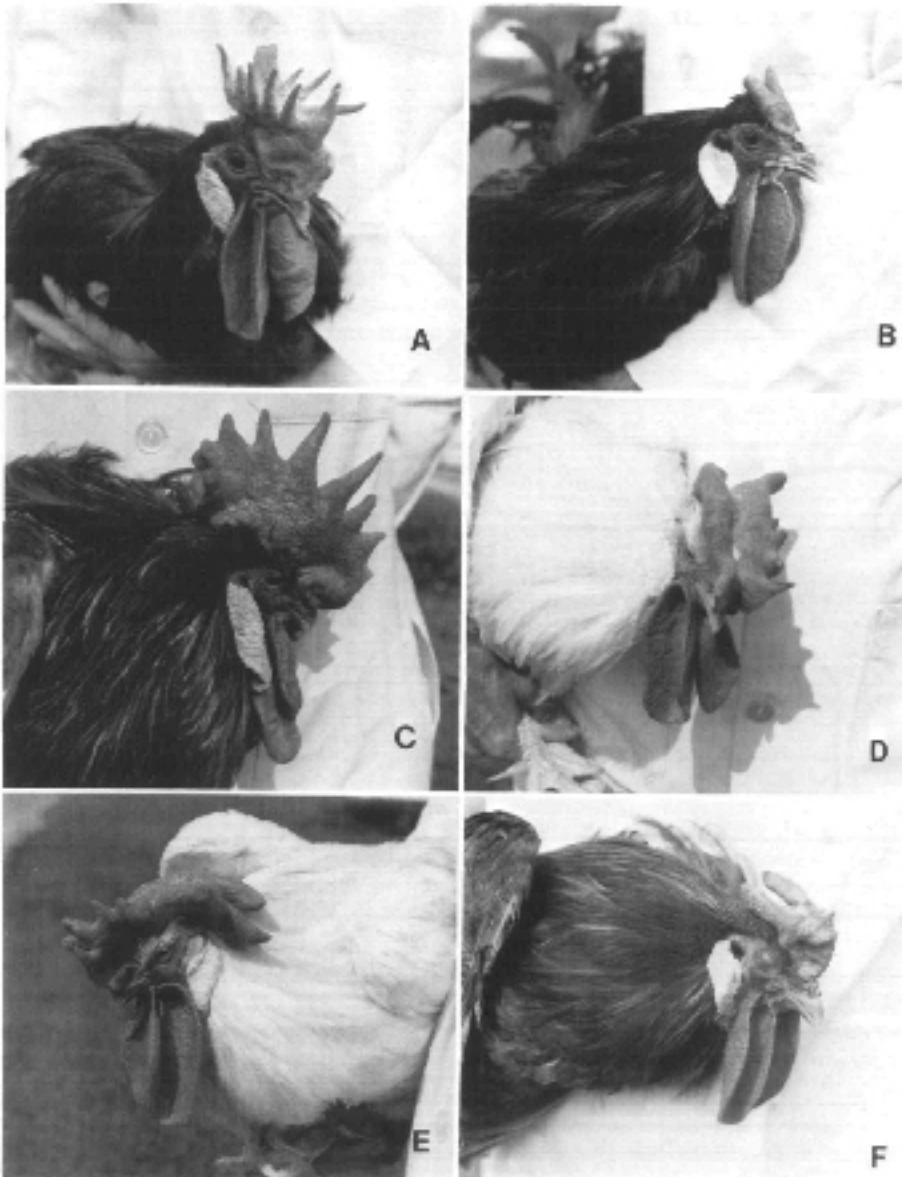

Figure 1. Combs of duplex comb breeds and F_1 crosses: (A) Buttercup; (B) La Flèche; (C) Buttercup \times enkele F_1 ; (D) La Flèche \times enkele F_1 ; (E) La Flèche \times single F_1 ; (F) La Flèche \times Buttercup F_1 .

Verskillende type duplexkammen uit Somes Jr 's onderzoek naar de verschillende duplexkammen (1991).

NB. de foto's van de kruisingskammen zijn 'een' foto omdat bij kruising er talloze tussenvormen ontstaan. Het was natuurlijk onmogelijk al deze tussenvormen te tonen in een onderzoek.

A. Siciliaanse bekerkam/buttercup.

B. La Flèche.

C. Buttercup x enkele kam.

D. La Flèche x enkele kam.

E. La Flèche x enkele kam F1 (deze lijkt het meeste qua splitsing halverwege en eerst nog een rijtje kamtanden voorop op die van de Lasne die -tig keer is ingeteeld op enkele x duplex van het Kuifhoen)

F. La Flèche x Buttercup F1.

Het meest duidelijk is natuurlijk dat er uit een kruising met een Siciliaanse bekerkam er nooit een kuifje op de Lasne terechtgekomen was. Maar ik beperk me hier tot de kamvorm en de stelling dat de kam op de Lasne fokonzuiver is en dus NOOIT goed te krijgen is zoals in de standaard voor deze kip beschreven is.

De enige manier om de kam op de Lasne een beetje 'netjes' te krijgen is een kruising met een Siciliaanse bekerkam en dan dié kamvorm als standaardmatig te omschrijven, waarbij een splitsing bij kamdoorn nummer zoveel achterwege gelaten moet worden omdat dit theoretisch en in de praktijk een kans van 1 op véél is dat dit streven bereikt wordt.

Wellicht dat deze conclusie leidt tot een andere fokrichting bij de Lasne die meer realistisch is dan zoals deze nu plaatsvindt?

Dit geldt ook voor de Augsburgse die ondertussen sinds maart 2009 op de Rode Lijst van bedreigde rassen beland is. Zeer waarschijnlijk omdat er geen 'lol aan is' met fokonzuivere kammen te fokken en men daarom ook nauwelijks kans heeft een 'tentoonstellingsdier conform de standaard' te produceren.

Kennis van de vererving van eigenschappen op hoenders, en dan met name de afwezigheid daarvan, kan een roemloos einde betekenen voor een ras waar mensen decennialang, en bij de Augsburgse sinds 1880!, mee bezig zijn geweest, en er veel tijd en geld in hebben gestopt, omdat de fokdoelen domweg genetisch niet haalbaar zijn.

(zie ook: <http://site.voila.fr/bassecourbelge3/page1.html>)

(zie ook: <http://www.quenovel.be/Horticole/hpage56.htm#poules>)

*Boven: La Flèche.
Foto: Dirk de Jong*

*Augsburger paartje.
Foto: Beate Milerski*

*Augsburger haan.
Foto's: Beate Milerski*

AUGSBURGER

Augsburger hoenders werden rond 1870 uit La Flèche met zwartpotige Lamotta gefokt. De Augsburger is het enige Beierse hoenderras in de Bondsduitse standaard en heeft een landhoentype en is een puur schoonheidshoen.

Ondanks dat kan men een legkunst verwachten van ca. 180, ca. 58 gram zware witte eieren per jaar.

Meest in het oog springend is de zogenaamde bekerkam. Bij de haan staat de kam rechtop en begint aan de voorkant bij de snavel als enkel, deze deelt zich dan na de eerste of tweede kamtand in een bekervorige bekerkam. Deze wordt als volgt verlangd: de beide achterdelen moeten als gesloten tonen. Bij de bekerkam passend horen de middelgrote dunne kinlellen en de ovaal witte oren, voor het aansprekende contrast.

Augsburger hoenders vonden eerst hun verbreiding in het Swabische en in het Zwarte Woud. Tot in de jaren 60 van de vorige eeuw waren ze zeer geliefd, en de jaren negentig waren ze bijna uitgestorven. Maar door hun vroege rijpheid, hun talrijke eieren en hun blijmoedige karakter, werd het ras behouden. Uit de voormalige DDR standaard is de blauwe kleurslag overgenomen, zodat het Augsburger hoen in twee kleurslagen gefokt wordt. Het grootste probleem is de bekerkam die zich uitsplitst in de fokkerij. Bij het paren van twee bekerkammen geeft dit een statistische splitsing van 25% hoorntjes kam, 25% enkele kam, 50% bekerkam. Daarbij zijn niet alle bekerkammen voor de show geschikt. Veel kammen worden te hoog of ze vallen naar de zijkant.

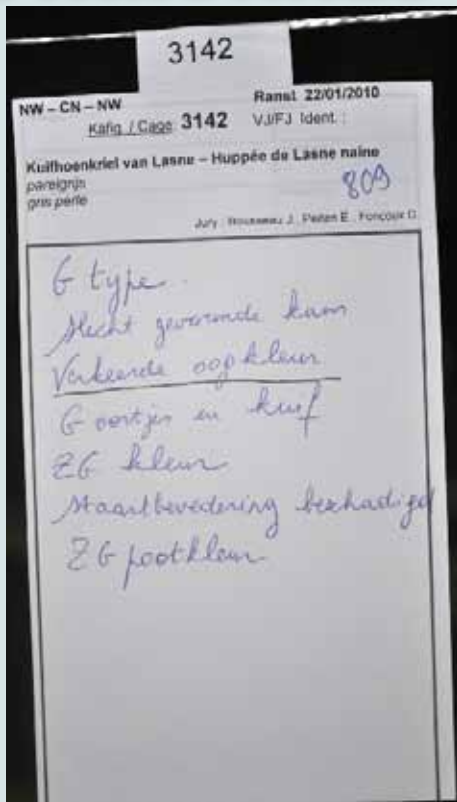

*Unieke foto's van Augsburger bekerkam hoenders van tt-kwaliteit, welke nagenoeg zijn uitgestorven...
Foto's: Beate Milerski*

STANDAARD Kuifhoenkriek van Lasne

Fr. : Huppée de Lasne D. : Lasner Zwerg-Haubenhuhn GB. : Lasne crested bantam

Herkomst: België. Gecreëerd in de jaren 1980 door Jacques Hanotier (†2008) te Lasne, in de provincie Waals-Brabant.

Algemeen voorkomen : Gedrongen kriek met een enkele kam die naar achter toe in twee splitst, met een geronde diepe en naar voor gedragen borst. De kopversierselen zijn helder rood. Een kleine smalle achterwaarts gerichte kuif siert het achterhoofd. De loopbenen zijn leiblaauw.

Eigenschappen: zeer geharde kriek, vrij goede legster, vooral geschikt voor vrije uitloop maar kan ook in volières gehouden worden, vliegt zeer gemakkelijk. De eieren met blauw-groene schaal wegen ongeveer 35g.

Beschrijving HAAN

Romp : eerder gerond, houding opgericht.

Hals : stevig, vrij lang, sierlijk gebogen.

Kop : iets langwerpig, middelgroot.

Kam : **enkel, recht kamfront, het kamblad splitst na 3 tot 4 regelmatige kamtanden naar achter toe in twee, levendig rood van kleur.**

Kuif : vrij goed gevuld, vrij lang, opgericht en achterwaarts gericht.

Snavel : stevig, middellang en gebogen naar de punt toe, leiblaauw.

Kinlellen : middellang, gerond, levendig rood van kleur.

Oorlellen : klein, glad, ovaal, wit.

Gezicht : glad, levendig rood van kleur.

Ogen : vrij groot, levendig van uitdrukking, oranjebruin.

Rug : breed ter hoogte van de schouders, middellang, iets aflopend naar achter.

Borst : vrij diep, goed gerond, naar voor gedragen.

Vleugels : goed ontwikkeld, bijna horizontaal gedragen, de uiteinden verscholen onder het zadelbehang.

Staart : goed ontwikkeld en tamelijk gespreid, gedragen onder een hoek van 50°, stuurveren breed en lang en elkaar goed afdekkend. Sikkels vrij goed ontwikkeld.

Benedendijen : weinig zichtbaar.

Loopbenen : middellang, tamelijk geplooid in het hielgewricht, glad, voorzien van fijne schubben, leiblaauw.

Tenen : 4 in aantal, glad, goed gespreid, zelfde kleur als de loopbenen.

Nagels : goed gebogen, hoornkleurig.

Bevedering : glad, voldoende breed, matige donsontwikkeling.

Halsbehang : lang en goed ontwikkeld, afhankelijk tot op de rug en schouders, de hals vooraan zo goed mogelijk omsluitend.

Zadelbehang : goed ontwikkeld en lang.

Beschrijving HEN

Behalve de secundaire geslachtsverschillen, dezelfde kenmerken als bij de haan, met uitzondering van:

Hals : iets meer opgericht

Kam : **enkel, kamfront geplooid, het kamblad splitst na 3 tot 4 regelmatige kamtanden naar achter toe in twee, levendig rood van kleur.**

Kuif : meer gevuld dan bij de haan, breder dan hoog.

Rug : breed, zeer weinig aflopend naar achter, bijna horizontaal.

Achterlijf : goed ontwikkeld.

Staart : halfopen en onder een hoek van 45° gedragen.

Fouten : te hoog gesteld; vleugels te laag gedragen; staart te gespreid; te bleke oogkleur; te bleke snavel- of pootkleur; onzuivere oorkleur, geplooid kam bij de haan.

Uitsluitingsfouten: rode oorlellen; sporen van geel pigment in de snavel, de loopbenen of de huid; enkele kam; schedelknobbel.

Ringmaat : haan 14 mm, hen 12 mm.

Standaardgewichten : Jonge haan : 750 g

Overjarige haan : 900 g

Jonge hen : 700 g

Overjarige hen : 750 g

Erkende kleurslagen (1): pargrijs.

Pargrijs, zie algemene kleurbeschrijving.